

Årsmelding 2018

Orkla Fellesforvaltning

Organisasjonen 2018

Representantskapet har bestått av:

Helge Klungland, Jonny Svinsøyen Snøsen, Erlend Olsø, Ola By, Lars Metlid, Reinert Åkerholm. Vara: Knut Håvard Skaugen

Meldal:

Arne Nielsen, Knut Voldøien, Roar Simundset, Ola Storås, Oddmund Grefstad, vara: Jon Syrstad

Rennebu:

Evald Grane, John Arve Nybro, Nils Petter Gundersen og Ragnhild Nordbø.
Vara: Jakob Gunnes

Representantskapet er valgt for ett år. De som velges inn i styret velges inn i Representantskapet for 2 år.

Revisor:

Orkla Revisjon

Valgkomiter i kretsene:

Orkdal: Ola Klingen (leder),
Ola By og Torleif Moe (vara)

Meldal: Erik Kalstad (leder),
Erik Dragset og Olav Ree
(vara)

Rennebu: Trond Narve
Stavne (Leder), Egil Torve og
Kristin Skjerve (vara)

Styret:

Orkdal:

Jonny Svinsøyen Snøsen (2018), Helge Klungland (2017), vara for 1 år: Erlend Olsø

Meldal:

Ola Storås (2018), Arne Nielsen (2017), vara for 1 år: Roar Simundset

Rennebu:

Nils Petter Gundersen (2018), Evald Grane (2017), vara for 1 år: Ragnhild Nordbø
Valgåret i parantes.

Daglig leder er Rune Krogdahl.

Kontoradresse: Landbrukssenteret Midt, 7336 Meldal.

2018 var det 18. hele driftsåret for Orkla Fellesforvaltning (OFF). Ett år preget av en veldig tørr sommer, mye feltarbeid og at alle pålegg fra Miljødirektoratet nå er igangsatt. Laksetelling på Bjørsetdammen og drivtellingen driftes nå igjennom dette pålegget for en 5 årsperiode. Helge Klunland ble gjenvalgt som styreleder og vi gjennomførte for andre gang høstmøter i krets og RS etter de nye vedtektene. Endringer i styret og et oppsyn som uten forvarsel sa opp dagen før sesongstart ga en del ekstra utfordringer og tok mye energi i en stor del av året. Fangstrapporteringssystemet fungerte dårlig i enkelte perioder først på sesongen, men ble meget bedre etter hvert.

Faste saker krever mye tid; organisasjonen med 420 rettighetshavere, 2 runder med kretsmøter og RS-møter, midtsesongsmøte, fagrådsmøter, fiskeregler og fiskere.

Høsten ble en meget aktiv periode med mye feltarbeid, bekkrestaurering, rotenonbehandling, ungfiskundersøkelser, gytefisktelling og gytegroptellinger. Å skaffe finansiering til de ulike prosjekter og tiltak har vært arbeidskrevende som vanlig. Oppfølging av regelbrudd tok noe tid og en fisker ble bortvist.

Valgkretsmøter, Representantskapsmøte og vedtekter

For åttende gang ble det avholdt valgkretsmøter og representantskapsmøte i henhold til vedtektene fra jordskiftet. Høstmøtet ble arrangert for andre gang i henhold til de reviderte vedtektene.

I alt møtte 24 rettighetshavere opp (Rennebu 7, Meldal 10 og Orkdal 7) på de tre ordinære valgkretsmøtene, i tillegg til styrets leder Helge Klunland, styremedlemmer og daglig leder Rune Krogdahl.

Vi arrangerte et felles høstmøte for alle rettighetshavere i november i Meldal. Her møtte 28 rettighetshavere. Patrick Gimmetad Emblem fra Elvegilde.no hadde ett foredrag om lakseturisme med hovedfokus på hva som er viktig for en utleier av laksefiske. Vi gikk igjennom fangsttall og overvåkingene fra sesongen 2018, før det ble åpnet for innspill på fiskeregler for 2019.

Fiskeregler i Orkla for 2019

Fastsettelse av reglene for 2019 har vært igjennom den samme prosessen i år som i fjor og som nå er nedfelt i vedtektene. Etter at data fra årets sesong og de ulike overvåkingsprosjektene forelå ble disse presentert på ett fellesmøte for alle rettighetshavere i Orkla. Videre fikk vi en tilsvarende gjennomgang og diskusjon i Fagrådet for Orkla. Oppsummering av møtene ble så presentert og diskutert på Representantskapsmøte i Orkla Fellesforvaltning før de nye fiskereglene ble endelig vedtatt i styremøte 22/11-2018.

Av data som dannet grunnlaget for reguleringene kan nevnes:

- Rapport fra vitenskapelig råd for lakseforvaltning.
- Data fra drivtelling /gytegroptellinger
- Data fra gjenutsettingsstudier
- Utvikling i fangststatistikk på forskjellig vald / hele elva
- Overvåkningsfiske i kilenotstasjon på Agdenes.

Følgende fiskeregler for 2019 ble vedtatt:

Sesong: 1. juni – 31. august

Fredninger (ikke åpnet for uttak):

All ørret

Kvoter:

Døgnavote 1 laks

Sesongkvote 4 laks, hvorav maks 1 kan være over 80 og maks 1 kan være hunnlaks.

Sesongen 2018

Reguleringer i 2018

I Orkla var det for 2018 fiske i perioden 1. juni – 31. august. Vi hadde en døgnavote på en laks, ukedagskvote på 2 og en sesongkvote på 4, hvorav maks 1 over 80 cm. Ørreten var fredet hele sesong og hunnlaksen i juli og august.

Fiskesesongen 2018

Sesongen 2018 ble en meget spesiell sesong når det gjaldt vannføring og temperaturer. I nyere tid har det ikke tidligere vært så tørt og lite nedbør. Dette gjorde at mange lot være å fiske i juni og juli. Allikevel var det jevne og gode fangster til tross for de vanskelige forholdene. I august kom nedbøren og vi har sjelden opplevd slike fangster. Så alt i alt ble det en godkjent sesong, ganske lik 2015 og 2016 fangstmessig.

I alt ble det tatt 19 825 kilo (26 611 kilo) fordelt på 4252 fisk (5634 fisk). Tall i parentes er 2017-tall. Stort sett var dette laks. 387 (263) sjøørret ble tatt i år, en god prosentvis oppgang fra i fjor. Sjøørreten sliter fortsatt, så den var fredet for det 9. året i 2018. All sjøørret skal derfor settes levende ut igjen.

3865 (5363) laks ble tatt med en samla vekt på 19 331 (26 231) kilo, noe som ga en snittvekt på 5 kilo (4,9 kilo). Fiskereglene i Orkla er de siste årene lagt opp til at man driver ett rettet fiske. Det vil si at man hovedsakelig kun kan ta ut de fiskene av bestanden som tåler en beskatning; hannlaks og hovedsakelig små- og mellomstor hannlaks. Får man en annen fisk skal denne settes levende ut igjen. I og med at det ikke var hunnlaksfredning i juni i år gikk den prosentvise gjenutsettingen noe ned. I år ble det gjenutsatt i alt 2473 (3671) laks. Noe som gir en gjenutsetting på 64 %, litt ned fra i fjor og på linje med de foregående to år (65 %). Sammenligner man størrelsesgruppene, så er fangsten av mellomlaks over både 5, 10 og 15 års gjennomsnitt, mens storlaks er litt under og smålaks godt under. Laksetelleren og drivtellingen bekrefter at bestanden i Orkla de siste årene har bestått av mesteparten mellom- og storlaks. En stor del av dette skyldes de strenge kvotene og den høye

gjenutsettingsprosenten de siste årene. På laksebørsen ble det innrapportert fangster tatt av i alt 1588 (1827) forskjellige personer. Det er 41 personer som har fått over 10 laks, 10 har fått over 20 laks.

Midtsesongevalueringmøte – innføring av lett fiske

Ved midtsesongevaluering av laksefisket gjøres en vurdering av hvor sannsynlig det er at man kommer til å nå gytebestandsmålet i inneværende sesong. Hvis det er sannsynlig at antall gytefisk blir for lavt skal man iverksettes gitte tiltak som er avtalt på forhånd. I disse vurderingene brukes all tilgjengelig informasjon som finnes (overvåkingsnota, laksetelleren, fangstrapportene osv.)

Situasjonen vi hadde i år var høyst uvanlig med tanke på tørke og uvanlig lite nedbør. Trønderenergi søkte om fravik av minstevassføring over Bjørsetdammen fra 20 m³/s og ned til 10 m³/s fra og med mandag 9/7 og ut august. Bakgrunnen for søknaden fra Trønderenergi til Fylkesmannen i Trøndelag var at de sto i fare for å ikke kunne overholde minstevassføringen til vinteren.

Under forutsetning av at søknaden ble innvilget (noe den i ettertid ble) valgte styret å innføre lett fiske i Orklavassdraget fra og med 11/7. Det lette fiske gjaldt inntil man var tilbake på ordinær minstevassføring over Bjørsetdammen.

I perioder med midlertidig vassføring over 25 m³/s over Bjørsetdammen ble det pause fra kravet om lett fiske. Dette ble kunngjort fortløpende på vår facebook-side og www.orklaguide.com.

Lett fiske er fiske med flue, hvor flytende dupp eller flytende fluesnøre utgjør kastevekten eller mark med eller uten flytende dupp. Sluk, spinner, wobblers og søkke er forbudt.

Styret fant det sannsynlig at gytebestandsmålet oppnås. Det var de helt spesielle nedbørsforholdene i år som utløste dette tiltaket. Vannføringen var ekstremt lav og fisken ble tvunget til å stå tett samlet i de kulpene som var igjen.

Laksetelleren på Bjørset

Laksetelleren på Bjørset ble montert i 1996 for å undersøke reguleringens påvirkning av laksens oppvandring i Orkla. Fram til og med 2012 var dette en del av Orkla-undersøkelsene, drevet og driftet av NINA ved Nils Arne Hvidsten. For å

kunne forvalte en lokal bestand er man avhengig av å vite bestandens størrelse. Uten lakseteller i ett vassdrag har man ingen kunnskap om man har fisket opp 10 % eller 90 % av laksen på elva. Denne kunnskapen er viktig for å kunne forvalte og styre etter et gytebestandsmål. Derfor har det i mange år vært lagt ned en stor innsats på å få finansiert og montert en lakseteller ved Bjørsetdammen. I påleggene fra MD til regulanten ble det ett krav om lakseteller. Telleren er derfor finansiert av regulanten i en 5 års periode.

I og med at påleggene kom så nært sesongstart var det først i 2017 de ble satt i gang. KVO har inngått avtale med NINA om å sørge for gjennomføring og rapportering av påleggene. Nina har videre inngått avtale med Skandinavisk naturovervåking (SN) for å ta seg av laksetelleren og drivtellingen. SN er de samme vi har brukt i de tre årene. I alt var 8 videokamera plassert i overkant av lukeåpningen. Disse dekket hele åpningen hvor laksen går opp.

Plasseringen av kameraene gir ett meget godt bilde og hele oppgangen av laks blir filmet og lagret på harddisker. Vi får dermed opptak av alt som går over dammen.

Foreløpige tall fra telleren:

År	Smålags	Mellomlags	Storlags	Totalt
2013	580	642	124	1346
2014	1357	823	299	2479
2015	679	996	949	2624
2016	625	1420	955	3000
2017	1432	1528	918	3878
2018	865	1675	961	3501

Det foreligger foreløpig ikke noe detaljert rapport fra telleren for 2018. Rapporten fra 2013 til 2017 finnes her: https://www.researchgate.net/publication/328433290_SNA-Rapport_112018_Bestandsovervaking_av_laks_og_sjoorret_i_Orkla_i_arena_2013_til_2017

Fiskeoppsyn

Årets sesong startet med at vi måtte se oss om etter nytt oppsyn. Heldigvis valgte Paul Grefstad, som har opparbeidet god rutine, å fortsette. Litt ut i sesongen ble også Ida Groeggen ansatt. Hun var med på noen oppsynsrunder sammen med Paul før hun gikk noen egne runder. I tillegg fikk daglig leder en del tips som han

fulgte opp med besøk. Det ene besøket førte til bortvisning og ett gebyr, da vedkommende hadde brutt kvotereglene. Det kom utelukkende positive tilbakemeldinger på oppsynet etter fjorårets sesong. Orkla fellesforvaltning jobber med å bedre kjønnsbalansen både blant fiskere og i forvaltningen. Dette er første gangen vi har ett kvinnelig oppsyn og vi fikk positive tilbakemeldinger fra både fiskere og rettighetshavere. Dessverre opplevde oppsynet at hun fikk en del slibrige kommentarer fra fiskere når hun gikk oppsyn alene. Det er uakseptabelt og noe vi kommer til å følge opp.

Kvotebraudd / andre brudd

I år var det ganske stille i juni og juli, men i august fikk vi igjen mange tips og varsel om mulige regelbrudd. Sakene gikk på mulige brudd på redskapsbegrensninger, hunnlaksfredningen og kvotebraudd. En fisker fikk gebyr og ble bortvist på grunnlag av kvotebraudd. Vedkommende aksepterte dette på stedet. Alle tips ble også i år fulgt opp, men de fleste var heldigvis bare rykter eller feil.

Desinfisering

Reglene for desinfisering er de samme som de har vært de siste årene; dvs at alle som kom fra utlandet eller som har fisket i et annet vassdrag i inneværende sesong skal desinfisere. Stasjonene var i år; Vertshuset Fannarheimr og (tidligere)Vormstad Camping i Orkdal, i Rennebu på Bygdasenteret på Berkåk og i Meldal var det hos Leif Arne Ebbesen(Storås) og Knut Voldøien (Å).

Rapporter fra dem underveis viser at det går ganske greit. Fiskeoppsynet sjekket desinfisering under sine kontroller igjennom hele sesongen.

Mattilsynet er fornøyde med systemet for innlevering av laks

Mattilsynet stoppet i 2016 den mangeårige praksisen med innlevering av fisk direkte til helsetunene i Orkdal og Meldal. Den midlertidige løsningen vi fikk på plass var egentlig dårligere for alle parter, så vi fortsatte dialogen med Mattilsynet for å få en løsning. Etter mye informasjon og dokumentasjon fikk vi godkjent vår foreslåtte løsning av Mattilsynet før sesongstart 2017. Helsetunene var godt fornøyde med løsningen, så vi kjørte tilsvarende opplegg også i år. Mattilsynet hadde i løpet av 2017 gjennomført tilsyn og var også godt fornøyd hvordan dette var løst. Samme informasjonsmateriell og kvitteringsblokker ble derfor brukt også i år. Fisken kunne innleveres til 3 helsetun, ett i hver kommune.

Ca 250 kilo fisk ble levert, hvorav 72,5 % var hunnlaks. Dette er ca halvparten av det som ble innlevert i fjor, men skyldes nok i hovedsak at hunnlaksen ikke var fredet i juni lengre. Alle ble innlevert på grunn av at fisken var skadd og ikke ville ha overlevd en gjenutsetting.

Overvåking utenfor fiskesesongen

Kontrollfiske etter rømt oppdrettsfisk etter ordinær fiskesesong og drivtelling

Kontrollfiske skjer i regi av NINA på oppdrag av MD og formålet er å registrere andel av oppdrettsfisk i bestanden i mange norske lakseelver.

Orkdal Jeger og fiskerforening utførte overvåkingsfiske i den nedre halvdel, Evald Grane fra Rennebu i den øvre halvdel. Det ble tatt prøver av alle fangede fisk. På grunn av rømming fra SalMars havmerd kom det pålegg fra Fiskeridirektoratet om ett utvidet overvåkingsfiske. Dette fiske foregikk kun i de nedre delene av elva, dvs fra Forvebru og ned. Underveis fikk vi reaksjoner fra mange om at det sto folk og fisket utenfor sesong, samt fra helsetunet om at det ble innlevert mye stor fisk utenfor sesong.

I år er KVO igjennom pålegget pålagt å gjennomføre drivtelling fra Bjørsetdammen og ned til sjøen. Foreløpig foreligger det ingen detaljert rapport fra årets drivtelling, men rapporten fra 2017 finnes i påleggsrapporten:

<https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2502801>

En oppsummering over årene 2013-2017 finnes her:

https://www.researchgate.net/publication/328433290_SNA-Rapport_112018_Bestandsovervaking_av_laks_og_sjoorret_i_Orkla_i_arene_2013_til_2017

Det ble sett 8 oppdrettslaks i 2014, 6 i 2015, 4 i 2016, 3 i 2017 og 5 i 2018.

Gytegrotelling 2018

I 2008 ble mesteparten av elva flydd og 3 referansestrekinger ble plukket ut. På disse strekningene ble det foretatt telling av gytegroper fra helikopter i 2009, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015 og 2016. Fordelen med å telle fra helikopter er at man ser gropene godt og at det går kjapt. Derimot kreves det mye organisering, det er kostnadskrevenende og man er veldig avhengig av værforholdene. Derfor kjørte vi en liten test i 2016 om det lot seg kjøre å filme det samme med drone. Resultatet var såpass overbevisende at vi bestemte oss for å ta tellingene fra og med 2017 med drone. Selv om vi kom seint i gang fikk vi flydd hele de to øverste strekningene og halve av den nederste. Fordelene er mange, for eksempel kan vi fly selv om det er snø, man er ikke avhengig av andre, kan fly på kort varsel når forholdene er gode,

vi kan telle i ro og mak innendørs og ikke minst kan vi dokumentere hva vi har sett. Større deler av elva blir også tilgjengelig med drone.

I år fikk vi en liten overraskelse på grunn av NATO-øvelsen Trident Juncture 18. Så lenge den pågikk og noen dager i etterkant var det totalforbud med flyging av drone. Dette gjorde at vi kom litt senere i gang med flygingen enn planlagt. Vi fikk allikevel flydd de tre referansestrekingene (deler av de flere ganger) og en del av elva utover referansestrekingene. Både flygingen og derpå telling tar noe tid, men til gjengjeld blir kvaliteten på tellingene bedre. Planen er at vi etter hvert skal fly flere, men kortere referansestrekinger enn tidligere for å bli noe mer effektiv og for å få bedre tellinger. Vi filmet noe død laks nedenfor de gode gyteområdene. I de nedre delene så vi også mye levende laks. Litt usikkert om dette var fisk som hadde gytt eller ikke. At antall groper ble så mange flere enn tidligere år skyldes nok delvis at drone er en bedre metode og delvis at det sto igjen mye stor gytefisk i år.

Strekning	2008	2009	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2018
1. Grøtte - Mærk bru	225	146	136	64	44	111	93	133	330
2. Meldal Sentrum - Lo bru	228	154	151	51	110	138	207	124	400
3. Vormstad - Forve	21	68	139	50	292	315	156	96	102
	475	368	425	165	446	564	456	353	832

Bjørsetdammen – Utgytt laks / smoltutvandring

Etter at det ble observert tidvis mye laks, både død og levende foran inntaket til Svorkmo kraftverk på Bjørsetdammen ble det høsten 2011 satt i gang et prosjekt for å forsøke å få denne fisken videre. Problemet har vært at når lukene stenges 1. november har utgytt fisk ingen vei å gå annet enn igjennom en bunntappingsluke. Dette fungerer dårlig når fisk som er på tur ut følger strømmen og ender opp foran rista på inntaket. Her blir den stående til den ikke har nok krefter igjen og blir så presset mot rista og dør. I tillegg blir det stående mye fisk i Bjørsetdammen fra gyting, gjennom vinteren og helt fram til vårflommen i april/mai. I 2012 fikk vi skåret

ut trinnene i fisketrappa, slik at man kunne kjøre 2 m³/s i stedet for knappe 0,5 m³/s som den opprinnelig er designet for. Dette for at fisken lettere skal gå ut gjennom trappa. Fisken som kom inn i bassenget foran inntaket har vi forsøkt å fange i håv og frakte den nedover i elva i vanntank. Vi overvåket inntaket i 2012 og 2013, men det var lite fisk å se. Utover høsten 2014 var det masse fisk som stilte seg opp foran inntaksluka og samme redningsaksjon som tidligere ble satt i gang. Etter 3 år med lite fisk foran inntaket, så ble det nok en gang observert en del i år – både døde og levende. Ved å få på plass ett bedre manøvreringsreglement mtp åpning / luking av laksetrappet håper vi at noe av dette kan løses.

Safepass - merking av fisk og ledlys

Safepass er et 3-årig forskningsprosjekt for å finne bedre, enklere og sikrere passering forbi inntak til kraftverk for smolt og voksenfisk, både på opp- og nedvandring. Prosjektet finansieres i hovedsak av forskningsrådet, mens Trønderenergi bidrar i den delen som foregår her. I Orkla skal forskere fra NINA, SINTEF, NTNU, samt universitet i Danmark og Tsjekkia kartlegge utvandringen av 50 vinterstøing og 100 smolt. De skal finne ut hvordan fisken vandrer i Bjørsetdammen ved å bruke akustiske merker og lyttebøyer. Man vil også undersøke om led-lys kan skremme fisken fra å gå inn i inntaksbassenget. Resultatene vil kunne brukes for å skreddersy for eksempel utformingen av trappa ut av Bjørsetdammen, slik at fisken velger å gå ut via den i stedet for å ende opp foran inntaksgrinda. 50 vinterstøinger og 100 smolt ble fanget og merket i Orkla. For å kunne følge fiskens vandringer satte forskerne opp lyttebøyer i elven. Ved å bruke lyttebøyer kan forskerne spore nøyaktig hvor hver enkelt fisk svømmer og hvilken rute den velger forbi kraftverket.

I tillegg til å følge fisken, skal forskerne kartlegge hvordan vannet i elven renner og lage en datamodell av strømningsmønsteret.

Ved å sette informasjonen fra vandringsmønsteret til fisken sammen med vannstrømmene i Bjørsetdammen vil man kunne få en bedre innsikt i hvorfor fisken velger å svømme der den gjør. Tidligere forskning har vist at strømningsmønsteret i en elv betyr mye for hvilke svømmeruter fisken tar.

Simuleringer i modellen tyder på at man kan løse deler av dette ved å styre smolten med ledegarn, men noen rapport eller foreslåtte tiltak foreligger ikke pr i dag.

Gytefisktelling i Leirbekken, Sola og Skjenaldselva

I høst gjennomførte vi sammen med Veterinærinstituttet og NINA gytefisktelling i Skjenaldselva. Gytefisktelling foregår på kveldstid etter det har blitt mørkt. 2 - 4 personer går side om side oppstrøms elva med kraftige lykter. Da kan man telle fisk, men ikke alltid like lett å skille art og kjønn. I Skjenaldselva brukte vi derfor også håv og fanget ett tredvetall fisk som ble kontrollert og tatt skjellprøver av. Overraskende nok så var mesteparten mellomlaks der og vi fant også noen storlaks. Den største var en hunnfisk på 94 cm! Sammen med Vannområdet Orkla prøvde vi det samme i Leirbekken og i Sola, som begge er litt større bekker hvor fisken gjerne kan bli stående litt. Trolig var vi seint ut, da vi ikke så en eneste fisk. Håper vi kan få til en slik sjekk i noen av de større bekkene noe tidligere på høsten i 2019.

Validering og optimalisering av drivtelling og laksetelling med video

NINA og SN laget sist vinter et undersøkelsesopplegg som vil svare på mange stilte problemstillinger vedrørende drivtelling som metode. Undersøkelsene vil ha stor generell verdi. Orkla ble valgt som hovedområde for undersøkelsene, og resultatene vil derfor ha stor relevans og nytte for forvaltningen av laksestammen i Orkla og for Trønderenergi. Undersøkelsen ble koordinert med pågående finansierte undersøkelser.

Målsetningen med prosjektet var å fremskaffe ny kunnskap om drivtelling til bestandsestimering og klassifisering av laksefisk for å vurdere metodiske usikkerheter og forbedre metoden.

Sammendrag fra prosjektbeskrivelsen: Dette vil bli gjort ved å bestemme oppdagelsessannsynlighet for radiomerket villaks og rømt oppdrettslaks i forskjellige elvepartier i Orkla og Gaula som munner ut i

Trondheimsfjorden. Potensielt observasjonsareal ved ulike siktforhold vil bli målt ved hjelp av GPS-posisjonering. Det vil bli benyttet to lag med drivtellerne som sammenlignes, og fisken i de samme områdene vil bli talt og klassifisert fire ganger av begge lag. Orkla vil bli brukt som hovedstudieområde med supplerende undersøkelser i Gaula. Den radiomerkede laksen i Orkla vil i tillegg bli registrert ved passering av Bjørsetdammen og sammenlignet med dagens videotelling og klassifisering av laks.

Resultatene fra undersøkelsen vil gjøre det mulig å vurdere usikkerheter ved bestandsestimering og klassifisering av laksefisk ved bruk av drivtelling i middels store elver, samt utvikle nye analytiske tilnærminger for mer nøyaktig estimering av bestandsstørrelse og innslag av rømt oppdrettslaks. Undersøkelsene vil koordineres med pågående aktivitet med fiskemerking ved Agdenes, og drivtelling i Orkla og Gaula. Den radiomerkede laksen i Orkla vil i tillegg bli registrert ved passering av Bjørsetdammen og sammenlignet med dagens videotelling og klassifisering av laks.

Rapport fra prosjektet foreligger pr i dag ikke.

Driftsplanen / Handlings- og Arbeidsplan

Informasjon om gjenutsetting

I 2013 ble det sendt en bekymringsmelding til Mattilsynet fra noen fiskere om at forvaltningen i Orkla ikke var forsvarlig.. Mattilsynet konkluderte da med at våre tiltak IKKE er i strid med dyrevelferdsloven da vi har informert og lagt til rette til at dette kunne skje på en forsvarlig måte. De hadde da gått i gjennom informasjonen på hjemmesiden vår og funnet tilstrekkelig informasjon. Mattilsynet understreket også at det påligger den enkelte sportsfisker ett selvstendig ansvar om å fiske på en slik måte og metode at det er i samsvar med dyrevelferdslovens bestemmelser. I 2016 ble det på nytt sendt bekymringsmeldinger til Mattilsynet av fiskere og med samme svar/ konklusjon fra Mattilsynet.

Vi la fortsatt ned mye ressurser og tid i informasjonsarbeid om gjenutsetting i 2018, da dette er viktig og et tema som fortsatt er noe omdiskutert.

Vi har utarbeidet en egen side om gjenutsetting, demonstrasjonsvideo, gjenutsettingskurs, instruksjon og muntlig info av oppsynet. I regi av ErT har vi fått laget spesialhover for gjenutsetting, brosjyremateriell og egne målebånd.

Manøvrering Bjørsetdammen

På Bjørsetdammen er det opp igjennom årene laget flere løsninger mtp laksens opp- og nedvandring. Dette står ikke i noe manøvreringsreglement eller instruks. Sammen med driftsansvarlig hos KVO har vi startet jobben med å utarbeide et manøvreringsreglement for å lette og sikre at trapper og luker åpnes og lukkes når de skal.

Pålegg om undersøkelser og tiltak i Orklavassdraget

Den 12. mai 2016 vedtok Klima- og miljødepartementet en avgjørelse i klagen fra KVO om påleggene fra Miljødirektoratet. KVO har inngått avtale med NINA om gjennomføring og rapportering av hele prosjektet. Fagrådet for Orkla fungerer som faggruppe for påleggene. OFF deltar i større eller mindre grad i mange av disse påleggene. De står nærmere beskrevet under andre avsnitt i årsmeldingen.

Følgende undersøkelser og tiltak skal gjennomføres i Orklavassdraget:

1. Videreføre årlige fisketellinger med bruk av elektronisk fisketeller på Bjørsetdammen.
2. Utrede alternative lokaliteter til Bjørsetdammen nederst i vassdraget for å registrere hele den samlede fiskeoppgangen i Orkla.
3. Videreføringen av dagens fisketeller og videoanalyse på Bjørsetdammen skal suppleres med drivtelling om høsten.
4. Årlige rapportering av fangst av laks og sjørret i Orkla og rapportering av beskatningen i fisket i vassdraget ovenfor fisketelleren ved Bjørsetdammen.
5. Kartlegging av kjønnsfordeling i et representativt utvalg av oppvandrende laks i reguleringspåvirkete deler av vassdraget.
6. Oversiktskartlegging av flaskehals for produksjon av sjøvandrende laksefisk på strekningen mellom Bjørsetdammen og utløpet av Svorkmo kraftverk.
7. Årlige analyser av vannføringsforhold i reguleringspåvirkete deler av Orkla med bestander av sjøvandrende laksefisk.
8. Utrede og iverksette effektive tiltak for å hindre innvandring av fisk i inntaket til Svorkmo kraftverk.
9. Utarbeide plan for habitatrestaurering i området oppstrøms Brattset kraftverk.
10. Kartlegge eventuelle vandringshindre skapt av reguleringen for sjøvandrende laksefisk der sideelver og –bekker møter hovedelven i 2017 og 2018
11. Resultater fra utførte tiltak og undersøkelser, som skal korrigeres for innslaget av rømt oppdrettslaks på bakgrunn av resultater for Orkla fra det nasjonale programmet for overvåking av rømt oppdrettslaks, skal rapporteres årlig innen 1. mai i oppdragstakers rapportserie.

I år kom første rapporten fra prosjektet. Den finnes her:

<https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2502801>

Rotenonbehandling av Sikavassdraget - flytting av ungfisk

Deler av vassdraget oppstrøms anadrom strekning i Leirbekken ble rotenonbehandlet i august for å fjerne introdusert gjedde. Hovedsakelig pga av at gjedda truet den stasjonære ørretbestanden og dermed elvemusling på bekkestrekninger. I tillegg var det en viss fare for at gjedda også kunne spres videre til Orkla. Leirbekken har ca 3,5 km anadrom strekning med forekomst av sjørret og

enkelte lakseunger. Behandlingen ble gjennomført slik at rotenonkonsentrasjonen skulle være maksimalt fortennet når vannet fra behandlingsområdet nådde anadrom strekning. Allikevel var det en viss fare for at konsentrasjonene kunne være på dødelige nivå for laksefisk ved lengre tids eksponering. Derfor ble det i forkant av behandlingene el-fisket og "fanget" ørret og laksunger i Leirbekken på oppdrag fra Fylkesmannen i Trøndelag. Sammen med Kay-Arne Olsen og Hans Mack Berger (TOFA), Anton Rikstad (Fylkesmannen i Trøndelag) og Marthe Turtum

(Vannområdet Orkla) fikk vi flyttet 750 ørretunger og 43 laksunger ut i Orkla fra bekken.

Vi hadde en del oppfølging og kontroll i etterkant av behandlingen. Fant ikke noe liv i bekken, men det ble observert mye død fisk; stingsild, flyndre, laks og ørret-ungel. I tillegg lå det «hauger» av død meitemark i bekken.

Egg og ungfiskundersøkelser etter utfall i minstevannføringsløpet

Etter utfallet på Bjørsetdammen i desember 2017 ønsket vi å undersøke eventuelle effekter av dette. Først og fremst ønsket vi å finne ut hvor stor grad yngel og ungfisk hadde overlevd. I tillegg ønsket vi å se hvordan dette hadde gått utover eggene i den øvre delen av strekningen. Derfor ble gjort ett forsøk i vår for å sjekke en del gytegrøper. Dessverre gjorde vannføringen det at det ikke var gjennomførbart.

Ungfiskundersøkelsene ble gjort i september med 15 elfiske-stasjoner på den berørte strekningen og 5 referansetrekninger, 2 nedstrøms og 3 nedstrøms.

Undersøkelsene ble gjort i regi av NINA. OFF var innleid både på egg- og yngelundersøkelsene. Foreløpige resultater viser at utfallet ikke har påvirket yngel- og ungfisktettheten merkbart. Den endelige rapporten er ikke klar ennå.

Gytegrusutlegging - nye gyteområder for laks i Orkla

Ved habitatkartlegging av gyteområder mellom Stoin og Brattset kraftstasjon avdekket UNI Research Miljø flere områder som er aktuelle for å legge ut gytesubstrat og andre habitattiltak. Det ble derfor opprettet og gjennomført forundersøkelser ved elektrisk fiske (elfiske) på seks stasjoner ved Brattset kraftstasjon høsten 2017. Vanskelig tilgjengelighet i øvre deler av strekningen gjorde at man i første

omgang foreslo tiltak med utlegg av gytesubstrat ved Nylendefossen og ved Brattset kraftstasjon. I tillegg ble det foreslått å åpne opp for å sikre årssikker vannføring i østre løp ved Ingridøya rett nedstrøms Brattset kraftstasjon sammen med utlegg av blokker på toppen av vestre løp. Tiltakene ble gjennomført i løpet av høsten med hjelp av NINA, UNI Research Miljø, TrønderEnergi og OFF. Helikopter ble brukt til å fly ut sekker fylt av gytegrus som ble nøye utplassert av forskerne. Forhåpentligvis ble de nye områdene tatt i bruk i 2018. Vi så flere gytegroper i området da vi filmet området med drone, men på de nye områdene må det sjekkes mha dykkere. I og med grusen er ny og lys, så ser vi ikke gropene fra luften. Man vil også gjennom elfiske neste høst kunne se effektene av gytinga. Området har gode forhold for ungfisk og målet er at det skal bli mer fisk i elva i områdene før og etter Brattset kraftverk.

Vannrammedirektivet – vannområde Orkla

Vanndirektivet er et av EUs viktigste miljødirektiver, og banebrytende for europeisk vannforvaltning. Hovedmålet er å sikre god økologisk miljøtilstand i vann, både vassdrag, grunnvann og kystvann.

Bakgrunnen for vanndirektivet er en forståelse av at Europas innbyggere må ta vare på sine vannressurser på en bedre måte hvis ikke framtidige generasjoner skal få redusert levestandard.

Videre en forståelse av at vannet

er grenseløst og at vi er avhengige av samarbeid på tvers av nasjonale og andre administrative grenser for å sikre en god tilgang på rent vann.

Arbeidet med oppstart av vannområde Orkla tok betydelig lengre tid enn antatt, men skjøt fart i 2015. Da ble Thomas Ruud ansatt i 50 % stilling for å arbeide med vannområde Orkla. Marte Turtum ble ansatt i 80 %, da Ruud sluttet våren 2017. Vi har videreført og utvidet samarbeidet, da vannområdet Orkla er en naturlig samarbeidspart i de fleste saker i større eller mindre grad.

Tiltaksrettet kartlegging av sjøørrevassdrag

Undersøkelsene og den tiltaksorienterte kartleggingen går over tre år og har blant annet som formål å:

- Gjennomføre en problem- og tiltaksrettet kartlegging av sidevassdrag til Orkla med nåværende eller tidligere forekomst av sjøørret, beskrive vassdragenes egnethet for sjøørret, identifisere årsaker til tap av eller reduksjon i bestander, samt foreta en vurdering av hvor det vil være hensiktsmessig å foreta tiltak subsidiært hvilke tiltak som er hensiktsmessige
- Kartlegge oppvandringsforhold fra hovdestrengene av Orkla og opp i sidevassdrag, og angi eventuell endring i produksjonspotensiale for sjøørret i (dagens) eksisterende anadrom strekning
- Sikre et godt datagrunnlag for en kontinuerlig evaluering av effekter av et endret trusselbilde for sjøørreten i vassdraget
- Klassifisering av økologisk tilstand for vassdraget etter forslag i vannforskriften, gjennom bruk av både laksefisk og bunndyr som kvalitetselement
- Undersøke effekter på ungfiskbestander av gjennomførte tiltak. Skape lokalt engasjement for sjøørrevassdrag

Et av hovedmålene med undersøkelsen er at de skal være tiltaksorientert og munne ut i konkretet tiltak for å bedre forholdene for sjøørret i Orklavassdraget. Selv om det tar noe tid og krever noen år med undersøkelser for å identifisere årsaker til f.eks. lave bestander av sjøaure i sidebekker, har tilsvarende undersøkelser i Gaulavassdraget (siden oppstart i 2013) ført til at det nå er gjort flere tiltak, og er planlagt tiltak i en rekke av de undersøkte sidevassdragene.

Totalkartlegging med fokus på problemkartlegging, årsakssammenhenger og sjøaure har ikke tidligere vært gjennomført i Orkla.

Resultatene fra kartleggingen og ungfiskundersøkelsene i 2017 viser at de aller fleste sidevassdragene er betydelig påvirket av menneskelig aktivitet, der enkelte faktorer peker seg svært negativt ut. Landbruksrelaterte problemstillinger, knyttet til hydromorfologiske endringer og inngrep (herunder senking av vassdragsløp, utrettinger med kanalisering, lukking av vassdragstrekninger) har stor negativ påvirkning. Videre har økt tilførsel av finstoff, erosjonsproblematikk og nedslamming/eutrofieringseffekter stort negativt omfang som følge av

landbruksvirksomhet. Kraftutbygging/vannkraftregulering utgjør en stor, men foreløpig uavklart, risikofaktor for mange av sidevassdragene til Orkla. Sidevassdragene er utbygd til kraftproduksjon, uten at det er tatt nevneverdig hensyn til akvatisk miljø med for eksempel krav om minstevannføring og det er større eller mindre tap av anadrom strekning knyttet til inngrep og fraføring av vann. Avslutningsvis knyttes oppgangsproblemer for fisk, som følge av vei og andre inngrep, som årsak til redusert fiskeproduksjon i enkelte vassdrag.

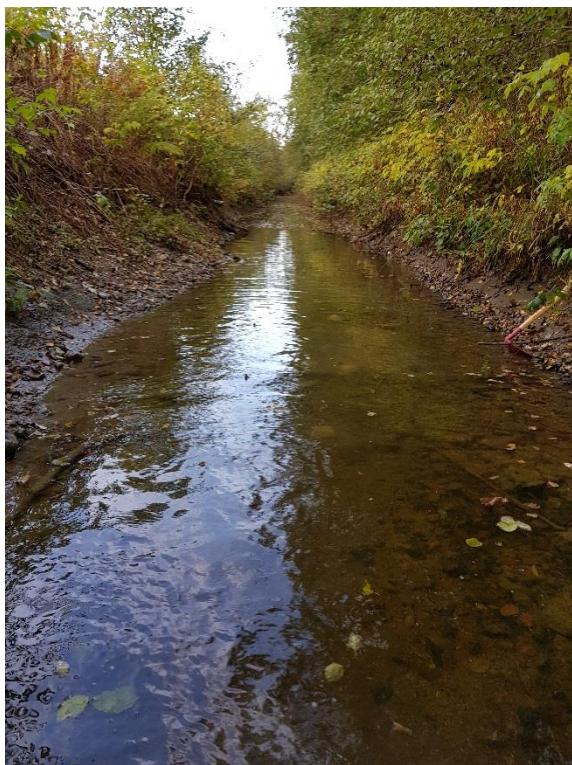
For flere av de undersøkte vassdragene i 2017 er tetthetene på nivå med en total kollaps i ungfiskproduksjonen av (sjø-)ørret og/eller laks, der bestandene nå er nede på et minimumsnivå, og dermed er langt fra å oppnå fastsatte miljømål etter vannforskriften. På bakgrunn av sjøørretbestanden historisk lave bestandsnivå i indre Trondheimsfjorden, inkludert de største elvene Verdalselva, Stjørdalselva, Nidelva, Gaula og Orkla, anses tilstanden samlet sett som kritisk for sidevassdrag til Orkla. Det er nå akutt behov for store (restaurering og gjenhenting av tapte vassdragstrekninger) og små (sikre fire vandringsveier, enkle habitatforbedringer og tilførsel av gytesubstrat) tiltak for hente tilbake noe av den naturlige produksjonen i vassdragene.

Prosjektet er et samarbeid mellom NINA, Orkla fellesforvaltning og Vannområde Orkla, og er finansiert som et spleiselag mellom Miljødirektoratet, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Vannområde Orkla. I tillegg vil det være stor synergi med påleggsundersøkelser som NINA gjennomfører på oppdrag for KVO / Trønder Energi Kraft.

Den fullstendige rapporten fra 2017 ligger her:

<https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2496469>

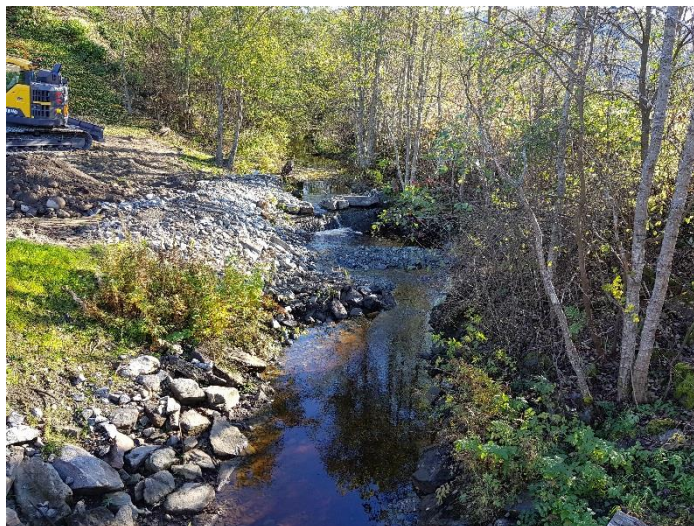
Kultivering - restaurering av sjøørretbekker

Høsten de siste 5 årene har vi jobbet en del med restaurering i bekker og har fått gjenåpnet del strekninger. De tre siste årene har dette vært i samarbeid med Vannområdet Orkla. Mange bekker er blitt befart, men ikke alle er det blitt gjort noe med. Noen er blitt prioritert bort på grunn av at de går helt tørre for vann om sommeren. Andre er det vanskelig å gjøre noe med for oss, da problemet er større kulverter eller andre oppgangshinder som kreves ett større arbeid. Etter at samarbeidsprosjektet med NINA, Vannområdet Orkla og oss Tiltaksrettet kartlegging av sjøarevassdrag i Orkla (2017-2019) kom i gang har vi tatt i bruk resultat derfra til vår prioritering og planlegging.

I Orkdal har vi vært og gjort større eller mindre tiltak i Ustørja, Follobekken, Evjensbekken, Leirbekken, Litjmobekken og Sola, i Meldal: Mosbrunnskjerva, Vigda, Føssa og Ryånda og i Rennebu: Huronda, Jora og Tynna. Bekkene varierer mye både i standard og størrelse, så det har vært mange forskjellige type tiltak. Arbeidsmengden har også variert fra bekk til

bekk. Mest har det vært av rydding. Masse trær, kvist og søppel er blitt fjernet, slik at fisken kan få gå uhindret opp og ned. Det er blitt bygget både strømførstærkere og terskler av stein og tre. Gytegrus, større stein og steinklynger er lagt ut. Vi har el-fisket flere bekker, fått kartlagt og planlagt noen større tiltak. Noen av de større tiltakene er ny bru i stedet for kulvert i Leirbekken, en trapp- / kanalløsning over kulvert i Evjensbekken, fjerning av mye finmasse i Ustørja og bygging av strømførstærkere og skjul.

Fortløpende fangstrappering: Laksebørs

En god forvaltning av laksen er avhengig av god rapportering. Ordningen med pliktig fortløpende rapportering ble innført allerede før sesongen 2011. Dette fungerer stadig bedre, men vi har fortsatt et forbedringspotensiale. Fangstrappering er svært viktig både i forhold til arbeidet med gytebestandsmål/midtevaluering og pressearbeid som er svært verdifullt for vassdraget. Det er viktig å huske at manglende og sen rapportering kan gi oss innstramminger og reguleringer hvis gytebestandsmålet blir for lavt. Fra Miljødirektoratets hold er signalene klare, og man er villig til å stenge fisket på strekninger der manglende / sen rapportering gjentar seg. I 2017 endret vi systemet for innrapportering helt. Sammen med Gaula og Verdalselva tok vi i bruk systemet Namsen har brukt ett par år; laksebørsen fra Brief-it. Her rapporterer fiskere selv direkte via web eller en app. Fiskeforvalteren for Trøndelag kom med et klart ønske til elvene i Trondheimsfjorden om å ta i bruk systemet.

Informasjon og kommunikasjon internt og eksternt **Orkla-info**

Informasjonshefte "Orkla-info" ble i 2017 sendt ut på nyåret og vårparten. I februarutgaven var det innkalling og informasjon om valgkrets møtene på februar. Ellers i heftene blir det informert om hva vi gjør og skal gjøre, dette i stedet for å sende ut brev om hver enkelt sak. Årsaken til det er at det er svært tids- og kostnadsbesparende, samt at all informasjon blir samlet på en plass. Nye bestemmelser og endringer i lover og regler for Orkla blir omtalt her. De vi har epost-adresse på får det på epost, resten via vanlig post.

Orkla Fellesforvaltnings hjemmeside: www.orklaguide.com

Vi inngikk avtale med Norske lakseelver for å få egne hjemmeside basert på deres plattform. Løsningen ga oss ikke det vi var forespeilet, så det ble en slags tredelt løsning; en del med nyheter og referat etc, en med informasjon og gamle fangsttall og til slutt den nye laksebørsen. Ingen optimal løsning.

Facebook

For tredje året brukte vi facebook-siden for Orkla Fellesforvaltning til å informere fiskerne. Siden har nå passert 1600 likere og mange nås når saker deles. For

fellesforvaltningen er det en enkel og kjapp måte for å få ut informasjon. I hovedsak er det fiskere som følger med på siden, men også noen rettighetshavere som er flinke til å dele saker.

Ryddeaksjon i vår

I samarbeid med Vannområdet Orkla organiserte vi en ryddeaksjon i forbindelse med strandryddeaksjonen. 2 klasser fra Meldal barne- og Ungdomsskole ryddet langs Orkla i Meldal sentrum og fant overraskende mye søppel.

Trønderlaks-seminar

Året startet med en laksekonferanse holdt av Fylkesmannen i Trøndelag hvor alle elvene med anadrome laksefisk var invitert. Dette ble en god konferanse med godt oppmøte. Det var også deltakere fra elver som vi ikke har møtt før.

Sommervikarer

I sesongen fikk vi låne 3 sommervikarer fra TrønderEnergi. Ingvill Reistad, Jo Aukrust og Therese Eggan gjorde en kjempejobb med å få lagt utover masse skjul og strømforsterkere i Leirbekken. En bekk som er sterkt kanalisert. De fikk i tillegg ryddet søppel og plast langs Huronda. I samarbeid med Vannområdet Orkla hadde vi en kort opplæring første halve dagen og var innom for oppfølging jevnlig utover uka.

Utmeldelse Norske lakseelver

Etter å ha hatt møter med deler av styret i Norske Lakseelver valgte styret i Orkla Fellesforvaltning med 5 mot 1 stemme å melde seg ut. På høstens RS-møte ble det redegjort for bakgrunnen til dette vedtaket.

Diverse

Fellesforvaltningen hatt kontakt med MD, Gaula Fiskforvaltning, Norske Lakseelver, Fylkesmannen, Fylkeskommunen, NINA, Mattilsynet, NVE, kommuner og KVO. Orkla Fellesforvaltning har vært representert ved ulike fora, blant annet Fagrådet for Orkla, Fagrådet for Trondheimsfjorden, Laksesarbeid Trøndelag, Elvene rundt Trondheimsfjorden og Norske Lakseelver.

Orkla Fellesforvaltning har i 2018 vært medlem i Norske Lakseelver og er en del av ErT.

Det er blitt avholdt 6 styremøter.

(sign)

Nils Petter Gundersen

(sign)

Evald Grane

(sign)

Arne Nielsen

(sign)

Ola Storås

(sign)

Helge Klungland

(sign)

Jonny S Snøsen